

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-11>

УДК 351:68:002.8

Забезпечення високої результативності державної політики антикризового розвитку реального сектору економіки

Ортіна Ганна Володимирівна

доктор наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри публічного управління, адміністрування та права
Таврійського державного агротехнологічного університету

Ortina Hanna

Tavria State Agrotechnological University

Стаття присвячена актуальним питанням покращення результативності державної антикризової політики реального сектору економіки. Дослідження полягає в обґрунтуванні та теоретичному осмисленні шляхів формування, методів покращення міжгалузевих технологічних взаємозв'язків як елементу розвитку реального сектору економіки. Виявлено вплив третього та четвертого технологічних укладів на функціонування національної економіки. Запропоновано шляхи покращення міжгалузевих технологічних взаємозв'язків шляхом модернізаційних процесів. Доведено, що складові модернізаційного потенціалу антикризової стратегії орієнтовані на ліквідацію наслідків економічної кризи, підвищення зайнятості населення на основі створення нових робочих місць, визначення локомотивів зростання, які спрямовані на майбутнє.

Ключові слова: ринкова економіка, технологічний уклад, державна політика, науково-технічний прогрес, технологія.

Ортіна А.В. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ВЫСОКОЙ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ АНТИКРИЗИСНОГО РАЗВИТИЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ

Статья посвящена актуальным вопросам улучшения результативности государственной антикризисной политики реального сектора экономики. Исследования заключаются в обосновании и теоретическом осмыслении путей формирования, методов улучшения межотраслевых технологических взаимосвязей как элемента развития реального сектора экономики. Выявлено влияние третьего и четвертого технологических укладов на функционирование национальной экономики. Предложены пути улучшения межотраслевых технологических взаимосвязей путем модернизационных процессов. Доказано, что составляющие модернизационного потенциала антикризисной стратегии ориентированы на ликвидацию последствий экономического кризиса, повышение занятости населения на основе создания новых рабочих мест, определение локомотивов роста, которые направлены на будущее.

Ключевые слова: рыночная экономика, технологический уклад, государственная политика, научно-технический прогресс, технология.

Ortina Hanna. PROVIDING A HIGH RESULT OF THE STATE POLICY OF ANTI-CRISIS DEVELOPMENT OF THE REAL ECONOMIC SECTOR

The article is devoted to actual issues of improving the effectiveness of the state anti-crisis policy of the real economy. The research consists in substantiation and theoretical understanding the ways of formation, methods of improvement of interdisciplinary technological interconnections as an element of the real sector economy development. The influence of the third and fourth technological paradigm on the functioning of the national economy is revealed. The ways of improvement of inter branch technological interconnections through modernization processes are offered. It is proved that the components of the modernization potential of the anti-crisis strategy are aimed at eliminating the consequences of the economic crisis, increasing the employment of the population through the creation of new jobs and, at the same time, aimed at identifying future growth-oriented locomotives. In today's conditions, the constant growth and spread of processes of globalization and threats to the functioning of the national economic system, formed the following directions of anti-crisis measures in the context of the components of new growth locomotives, namely, strengthening the competitiveness of the world market through killer application, ensuring the potential for future growth through the development of basic source technologies, training of professionals staff behind the branches of the new locomotives of growth: provision of financial aid in strengthening the medium and long-term training base of personnel, identifying needs in new staff; assistance in the creation of professional Magistracy in the branches of new growth locomotives and the preparation of Masters and PhD. Evidence of the effectiveness of the introduction of crisis-management measures in the real economy is the achievement of economic growth, which is accompanied by the development of the export-oriented manufacturing sphere, the knowledge industry, and the creation of jobs.

Key words: market economy, technological mode, state policy, scientific and technological progress, technology.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У ринковій економіці заміщення технологічних укладів характеризується перерозподілом наявних ресурсів з елементів застарілого технологічного укладу на розвиток нового, оновлення виробничого потенціалу на сучасній технологічній основі.

Економіці з новим типом структурної будови став притаманний інший механізм формування міжгалузевих технологічних взаємозв'язків у процесі економічного розвитку. За колишньої структури знизу вгору піднімалися природна сировина та продукти її переробки на ранніх стадіях технологічного ланцюга, а зверху вниз надходили машини й устаткування, послуги, високотехнологічні матеріали тощо, спрямовані на заміну фізично застарілого обладнання, його ремонт або розширення виробництва на колишній технічній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою формування міжгалузевих взаємозв'язків як елементу забезпечення високої результативності державної політики антикризового розвитку реального сектору економіки на теоретичному та практичному рівнях займалися такі вітчизняні вчені, як О. Дацій, Л. Антонова, В. Бакуменко, Л. Барановський, О. Белов, Х. Берне, І. Бінько, М. Болдуєв, Б. Бузан, О. Власюк, В. Волошин, В. Геєць, Б. Грієр, Х. Моргензан, П. Ноак, О. Новикова, Л. Олвей, Я. Орленко, С. Пирожков, Г. Пастернак-Таранущенко, В. Пономаренко, В. Пономарьов, П. Пригунов, В. Сенчагов, В. Сідак, А. Сухоруков, В. Шлемко, Г. Ортіна.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є процес формування міжгалузевих технологічних взаємозв'язків як елемент розвитку реального сектору економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моральний знос як причина залучення капіталу для заміни обладнання не відігравав визначальної ролі [3]. У господарстві з новою структурою виробництва заміна через моральне старіння в традиційних галузях стала зустрічатися все частіше, а в нових наукоємних галузях стала правилом. Така трансформація зумовлена тим, що в економіці з новою структурною будовою інформація та галузі, пов'язані з її виробництвом та обробленням, стали визначати характер розвитку.

Домінування національної економіки у сфері технологій, сполучених з виробництвом інформаційних продуктів, та в галузі інших науково-технічних інновацій стало гарантом економічного процвітання, а не тільки

питанням національного престижу. У директивно-керованій економіці становлення нових технологічних укладів відбувається під час зберігання та відтворення попередніх. Це забезпечується відповідними виробничими системами [4].

В результаті складається специфічна ситуація відтворення технологічної багатокладності національної економіки, яка формує посилення технологічних диспропорцій, гальмує прогресивні технологічні зміни й загальні темпи піднесення економіки [2].

Під час розроблення структурної політики в Україні велике значення має виявлення основних особливостей галузевої та відтворювальної структур національної економіки й світових тенденцій зміни цих структур у процесі економічного розвитку. Якщо держава буде втручатися в рішення структурних проблем, робити ставку на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників у традиційних галузях промисловості та розвиток наукоємних виробництв, тобто орієнтуватись на потенційні переваги, створювані НТП, то в довгостроковій перспективі обов'язково відбудеться трансформація структурної будови, яка мала місце в індустріально розвинених країнах.

Становлення п'ятого технологічного укладу почалося в СРСР практично одночасно з таким же процесом в розвинених капіталістичних країнах. Однак воно було орієнтоване тільки на ОПК, одночасно тривало розширене відтворення четвертого й третього технологічних укладів [6].

Тенденція відносного й абсолютного скорочення виробництва в традиційних галузях обробної промисловості та низці підгалузей сільського господарства має багатфакторну основу. Свою роль відіграли не тільки макроекономічні та політичні чинники, але й високий рівень монополізації виробництва, подорожчання природних ресурсів, реструктуризація сукупного попиту, що пов'язана з переходом його значної частини на більш конкурентоспроможну продукцію, що імпортується. Частка продукції п'ятого технологічного укладу в промисловому виробництві впала в 3 рази (з 6% до 2%), у машинобудуванні – з 20% до 8%, в промислових товарах для населення – з 3% до 1%. Зниження за цей час відносної ваги виробництв п'ятого технологічного укладу еквівалентне 15-річному відкату назад. Фактично ж в Україні спостерігається аномальна тенденція: темпи зростання виробництва знижуються з підвищенням технічного рівня галузі. Це свідчить про зниження

рівня насамперед науково-технологічної безпеки реального сектору економіки [7].

Слід пам'ятати про те, що саме найвищий рівень розвитку промислового виробництва та забезпечених доходів заклав основу постіндустріальної трансформації економічно розвинених країн, переведення їх економік на інноваційний шлях розвитку. Справді, поступове накопичення кількісних змін, збільшення кількості виробників та обсягів промислового виробництва, зростання наповненості ринків та напруженості конкурентної боротьби привели до якісних змін в економіці, коли розроблення та впровадження інновацій, вдосконалення продукту й процесу його виробництва стали невід'ємними частинами відтворювального процесу на промислових підприємствах та основним засобом забезпечення їх конкурентоспроможності. Сформована ситуація визначила промисловість не тільки як головного споживача інновацій, але й як головне джерело коштів для фінансування їх розроблення.

Для ефективного виконання покладених на промислове виробництво функцій необхідно забезпечити адаптивність його галузевої структури, з одного боку, поставленим цілям та завданням, а з іншого боку, прогресивним тенденціям виробничого та науково-технічного розвитку. Якщо звернутися до досвіду економічно розвинених країн, то можна побачити, що питома вага обробної промисловості в загальному обсязі промислового виробництва цих країн становить від 70% до 80% [5].

Разом зі встановленням ефективних макрота мезопропорцій модернізація структури вітчизняної економіки передбачає оптимізацію складу видів економічної діяльності або її структури [1]. Вирішення цього завдання включає, з одного боку, відбір перспективних видів економічної діяльності, здатних скласти ефективну національну спеціалізацію, а з іншого боку, згортання неефективних її видів та мобілізацію вивільнених ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку. Віднесення видів діяльності до перспективних ґрунтується на використанні системи об'єктивних критеріїв, до яких слід віднести переваги та сильні сторони країни, втілені у факторному потенціалі, а також наявність ненаповнених зростаючих ринків.

Слід зазначити, що цей фактор, мабуть, єдиний, який досить повно використовується під час формування структури національної економіки в Україні. При цьому слід зазначити, що слабо враховувались додаткові можливості, які відкриває глобалізація, а саме доступність переваг та ринків по всьому світі, про що свід-

чить досить низький рівень транснаціоналізації української економіки. Тим часом транснаціоналізація є одним з найбільш впливових процесів сучасності, що забезпечує збільшення масштабів та ефективності виробництва, розширення географічних рамок коопераційних зв'язків, вдосконалення механізмів акумуляції капіталу й ресурсів розвитку, уніфікацію економічного простору у вигляді зближення «правил гри» та однаковості у споживчих перевагах через домінування світових брендів та стандартів. Активна участь вітчизняного бізнесу в процесі транснаціоналізації дасть змогу істотно підвищити конкурентоспроможність національної економіки, сформувати додаткові джерела ресурсів розвитку, відігравати свою роль у виробництві та розподілі світового доходу.

Національна економіка має всі необхідні передумови для активного включення в процес транснаціоналізації, а саме значний ресурсний, кадровий та науково-технічний потенціал; досвід управління в умовах мультикультурного середовища; високий рівень адаптивності, що сформувався у відповідь на перманентні кризові явища. Однак на рівень та темпи транснаціоналізації українського бізнесу негативно впливають більш пізніше включення національної економіки в цей процес, відсутність сформованості організаційно-правових та економічних механізмів створення та просування українських ТНК. На рівні компаній йдеться про відсутність або недостатню високу якість стратегій закордонного інвестування, механізмів управління міжнародною мережею, просування компанії у світовій економіці; на рівні держави – недостатню ефективність державної підтримки зарубіжної експансії національних компаній, проблеми створення позитивного іміджу країни [4].

Висновки з цього дослідження. Отже, в сучасних умовах постійного нарощення й поширення процесів глобалізації та загроз функціонування національної економічної системи пріоритетними завданнями щодо шляхів покращення міжгалузевих технологічних взаємозв'язків є:

1) створення системних умов для ринку (поліпшення законодавчої бази, податкова підтримка), що виявляється у підготовці законодавчої бази для створення нового ринку відповідно до змін конвергентних умов, покращенні систем для відновлення та активізації ринкових функцій;

2) бюджетна підтримка для реалізації пілотних проектів, об'єктів громадського при-

значення для початкового формування ринку, що виявляється у створенні початкового ринку щодо нових технологій, просуванні пілотних проектів;

3) допомога у створенні системної інфраструктури, включаючи розроблення міжнародних стандартів та системи сертифікації для оволодіння глобальним ринком, що виявляється у розширенні підготовки стандартної ліцензійної системи, використанні системи обов'язкового застосування для активного створення ринку;

4) посилення конкурентоспроможності на світовому ринку через кілер-аплікейшн, що виявляється в концентрації зусиль на отриманні основних прикладних технологій, розробленні технологій з високим ступенем

залежності від іноземних виробників (висока ефективність використання води (технології опріснення морської води), «зелені» транспортні засоби (технології виробництва гібридних автомашин), індустрія конвергентного мовлення та зв'язку, конвергентні системи ІТ («розумні» автомобілі тощо), підвищенні ефективності інвестицій в науку й конструкторські розробки, збільшенні частки таких інвестицій у сфері нових локомотивів зростання економіки;

5) забезпечення потенціалу майбутнього зростання через розроблення базових вихідних технологій, що виявляється в отриманні базових вихідних технологій шляхом переходу до «стратегії творчого лідерства»;

б) підготовка професійних кадрів за галузями нових локомотивів зростання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Застрожнікова І. Засади формування механізмів державного регулювання сільського господарства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 7. С. 87–90.
2. Єфіменко Л. Роль політичних інститутів у формуванні економічної безпеки держави. *Наукові праці НДФІ*. 2012. № 3 (60). С. 94–97.
3. Олексенко Р., Ортіна Г. Особливості інноваційно-інвестиційної політики антикризового розвитку реального сектору економіки України. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 5 (17). С. 33–39.
4. Олексенко Р., Ортіна Г. Формування інноваційної політики реального сектору економіки як особливого напрямку розвитку України. *Економіка та суспільство*. № 18. С. 173–180.
5. Ортіна Г. Моделювання розвитку реального сектору економіки як елемент державної антикризової стратегії. *Економіка України*. 2014. № 2 (128). С. 25–29.
6. Ортіна Г. Антикризовий потенціал реального сектору економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 18. С. 81–84.
7. Ортіна Г. Стратегія антикризового регулювання реального сектору економіки. *Економіка та держава*. 2015. № 8. С. 13–16.

REFERENCES:

1. Zastrozhnikova I. (2010) *Zasady formuvannia mekhanizmv derzhavnoho rehuliuвання silskoho hospodarstva* [Principles of the formation of mechanisms of state regulation of agriculture]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2010, vol. 7, pp. 87–90.
2. Yefimenko L. (2012) *Rol politychnykh instytutiv u formuvanni ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [The role of political institutions in shaping the economic security of the state]. *Naukovi pratsi NDFI*. 2012, vol. 3 (60), pp. 94–97.
3. Oleksenko R., Ortina G. *Osoblyvosti innovacijno-investycijnoi' polityky antykrizovogo rozvytku real'nogo sektoru ekonomiky Ukraїny* [Features of the innovation and investment policy of anti-crisis development of the real sector of the Ukrainian economy]. *Ekonomichnyj visnyk Zaporiz'koi' derzhavnoi' inzhenernoi' akademii'*. 2018, vol. 5 (17), pp. 33–39.
4. Oleksenko R., Ortina G. *Formuvannja innovacijnoi' polityky real'nogo sektoru ekonomiky jak osoblyvogo naprijamu rozvytku Ukraїny* [Formation of innovational policy of the real economy sector as a special direction of development of Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 18, pp. 173–180.
5. Ortina G. *Modeljuvannja rozvytku real'nogo sektora ekonomiky jak element derzhavnoi' antykrizovoi' strategii'* [Modeling of the real sector of economy as elements of government anti-crisis strategy]. *Ekonomika Ukraїny*. 2014, vol. 2 (128), pp. 25–29.
6. Ortina G. *Antykrizovyj potencial real'nogo sektora ekonomiky* [Anticrisis potential real economy]. *Investycii: praktyka ta dosvid*. 2013, vol. 18, pp. 81–84.
7. Ortina G. *Strategija antykrizovogo reguljuvannja real'nogo sektoru ekonomiky* [The strategy of crisis management for the real economy sector]. *Ekonomika ta derzhava*. 2015, vol. 8, pp. 13–16.